

Список використаних джерел:

1. Двойнин А.М. Феномен веры в предметном поле психологии: методологические проблемы / А.М. Двойнин, Г.И. Данилова // Вестник ПСТГУ IV: Педагогика. Психология, 2013. – Вып. 2 (29). – С. 121–130.
2. Міщиха Л.П. творчий потенціал особистості у період пізньої дорослості: монографія / Л.П. Міщиха. – Івано-Франківськ: місто НВ, 2014. – 400 с.
3. Скрипкина Т.П. Психология доверия: [учеб. пособие для высш. пед. учеб. заведений] / Т.П. Скрипкина. – М.: Издательский дом «Академия», 2000. – 264 с.
4. Шеремета В.Ю. Психолінгвістичний аналіз понять «віра» і «довіра» / В.Ю. Шеремета // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник. – Переяслав-Хмельницький, 2006. – С. 130-134.
5. Шеремета В.Ю. Психологічні особливості феномену «віри» у контексті духовного самоздійснення особистості / В.Ю. Шеремета // Актуальні проблеми психології. Т. 1.: Соціальна психологія. Організаційна психологія. Економічна психологія: Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С.Д., Карамушки Л.М. – К.: Міленіум, 2006. – Част. 18. – С. 132-135.

Шевченко О.М.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Житомирський національний агроекологічний університет*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОНФЛІКТНОСТІ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Конфлікти є частиною життя. У даній роботі ми розглядаємо особливості прояву конфліктної сутності у підлітковому віці.

Незалежно від того, наскільки ми хочемо захистити дітей від конфліктів, вони обов'язково зіткнуться з ними у реальності. Конфлікт може виникнути у родині із братами, сестрами та батьками, із друзями та суспільством у цілому. Але є те, що треба неодмінно пояснити дитині – конфлікт не завжди дає негативний досвід. Пам'ятайте: конфлікт може сприяти змінам, позитивним змінам.

Загально поширеною є думка, що вік від 11 до 15 років є критичним. На цьому етапі у становленні особистості відбуваються істотні трансформації, які зумовлюють інколи ґрунтовні зміни поведінки, попередніх інтересів, відносин. Якщо це стається швидко та форсовано, то розвиток набуває стрибкоподібного і бурхливого характеру. Ці зміни супроводжуються великими суб'єктивними труднощами, що виникають у дитини. Вони викликають у неї сильні переживання, які вона не може пояснити [4, с. 115].

Потреби проявити себе у середовищі однолітків, бажання бути цікавим і привабливим, особливо для протилежної статі, і переживання з приводу зовнішності. Невідповідність зростання м'язової маси «створює» не ту зовнішність, про яку підліток мріє. Звідси виникає думка про свою фізичну недосконалість. Це протиріччя заважає підлітку займатися «публічними» видами діяльності, і може довести до нейротизму, своєрідних видів захисту.

Бажання реалізувати себе і невміння це зробити – ще одне протиріччя підлітка. Підліток відчуває дефіцит у взаємодії зі значущими людьми і сповідальних видах спілкування. Але іноді це неможливо здійснити, оскільки дорослі не розуміють його намірів поговорити, поміркувати [2, с. 36].

Таким чином, розвиток організму підлітка відбувається одночасно з формуванням його особистості. Вирішення протиріч виводить підлітка на більш високий рівень.

Досить часто «Я» підлітка проявляється суперечливо, виникають ситуації, які не задовольняють його як особистість. Іншими словами, виникають труднощі дорослішання підлітків. На дорослішання підлітка великий вплив здійснює його головна діяльність – навчання, а також родина, оточуючі дорослі, однолітки та друзі.

Розвиток психіки у підлітковому віці характеризується підвищеною емоційністю і збудливістю. Відчуваючи свої фізичні зміни, підліток намагається поводитися як дорослий. Виявляючи надмірну активність та безпідставну самовпевненість, він не визнає підтримку дорослих. Негативізм і почуття дорослості є психологічними новоутвореннями особистості підлітка.

У підлітковому віці загострюється потреба у дружбі, орієнтація на «ідеали» колективу. У спілкуванні з однолітками відбувається моделювання соціальних взаємин, набуваються навички оцінки наслідків своєї або чужої поведінки чи моральних цінностей.

Особливості характеру спілкування з батьками, вчителями, однокласниками і друзями мають значний вплив на самооцінку у підлітковому віці. Характер самооцінки визначає формування особистісних якостей. Адекватний рівень самооцінки формує впевненість у собі, самокритику, наполегливість, або навіть надмірну самовпевненість і впертість. Підлітки з адекватною самооцінкою зазвичай мають більш високий соціальний статус, не мають різких стрибків у навчанні. Підлітки з низькою самооцінкою схильні до депресії і песимізму.

Під час багатьох досліджень було виявлено, що причинами виникнення конфліктів між підлітками та дорослими є:

- психофізіологічні причини, зумовлені віковими змінами;
- поява психічних новоутворень у підлітковому віці;
- мікроклімат родини;
- вплив неформальних груп однолітків;
- протиріччя поглядів між дорослим і підлітком;
- потреба реалізувати себе у спілкуванні і відсутність даної можливості.

Благополучна соціалізація підлітка відбувається під впливом комплексу певних складових: при адекватній самооцінці, підтримці їх батьками та довірі до них, наявності психологічного контакту, адекватних здібностям рівнях домагань, відповідних вимогах, наявності перспективи творчого розвитку, можливості самореалізації, компенсації слабких сторін особистості, сприятливих матеріальних умовах сім'ї, можливості вибору умов навчання відповідно до здібностей і потреб.

Існують певні вікові відмінності у виборі стратегій і побудові способів трансформації орієнтирів у підлітків: молодші підлітки і дівчатка-підлітки орієнтуються на сім'ю, її цінності і традиції. У старшого підлітка значимість родини поступово заміщається референтною групою. Труднощі старшого підлітка виникають через суперечності між прагненням до незалежності і недостатньо сформованими способами подолання даних протиріч. Сімейні цінності переглядаються, зростає значимість однолітків.

Дуже важливо вже з раннього віку починати прищеплювати дітям навички щодо мудрого вирішення конфліктів та безконфліктної взаємодії у різних сферах життєдіяльності. Таке навчання у підлітковому віці попервах перетворює дітей на бунтарів і батьки повинні бути поруч із ними у цей період їхнього життя. Батьки мають бути в курсі того, що відбувається у житті дитини

бути доступними. Але робити це слід із повагою до особистого простору підлітка. Гормони з часом ущухнуть, просто слід постаратися не дозволити їм залишити негативний слід у житті дитини.

Досить часто вчителям і батькам нелегко знайти правильний підхід у спілкуванні з підлітками, але враховуючи особливості цього віку, шляхи вирішення завжди можна знайти.

Дорослі, усі, хто мають справу із підлітками повинні пам'ятати, що вони вперті. І якщо почнеться втрата терпіння, варто спробувати зробити глибокий вдих і при цьому не забувати, що ви теж колись були підлітками.

І на завершення радимо підліткам користуватися правилами врегулювання конфліктів, які запропоновані фахівцями-конфліктологами:

Правило 1. Конфлікт – це реальність, утекти від нього не вийде, гра у схованки не вирішить проблему.

Правило 2. Проблема не зникне тільки за твоїм бажанням. Не прикидайся й не одягай маску. Приховувати свої почуття – не найкращий варіант.

Правило 3. Учись боротися з проблемою, а не з людиною. Конфлікт виникає через спірне питання (складну ситуацію), а не через людину. Не переходь на особистості.

Правило 4. Проявляй повагу. Прислухайся до іншої людини. Слухай уважно. Слухати дорослих, батьків або вчителів іноді нудно, але абстрагування не вирішує проблем.

Правило 5. Будь ввічливим – демонструй делікатну наполегливість. При вирішенні конфліктів не треба проявляти ні пасивність, ні агресію. Висловлюй свою думку впевнено та спокійно, будь сповненим поваги як до себе, так і до опонента.

Правило 6. Учись домовлятися. Це найважливіша навичка, яку слід набути. Уміння домовлятися допоможе у довгостроковій перспективі.

Правило 7. Дотримуйся теперішнього часу. Не пригадуй минулі образи та розбіжності. Це ще більше посилить конфлікт.

Правило 8. Замовчування не допомагає. Ображатись на опонента так само погано, як і проявляти до нього агресію – проблема залишиться невирішеною. Обговорюй її.

Правило 9. Намагайся зрозуміти. Спробуй поставити себе на місце іншої людини. Не займай оборонну позицію й уважно аналізуй ситуацію з різних точок зору.

Правило 10. Навчись вибачатися. Стань перед дзеркалом і тренуйся, якщо це необхідно! Якщо ти не правий, прийми це, від цього ти не станеш «слабаком». Навпаки, тільки сильна людина може сказати «вибач». Це просте слово творить дива, спробуй.

Список використаних джерел:

1. Берлач А. І., Кондрюкова В. В. Конфліктологія. Навч. посіб. для дист. навч. – К.: Університет Україна, 2007. – 217 с.
2. Крайг Г., Бокум Д. Психологія розвитку. – 9-е изд. – СПб.: Питер, 2005. – 940 с: ил. – (Серия «Мастера психологии»).
3. Орлянський В. С. Конфліктологія. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 160 с.
4. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности. – М.: Психология, 2000. – 421 с.